

w sprawie wniosku Politechniki Łódzkiej o ponowne rozpatrzenie sprawy oceny programowej kierunku inżynieria środowiska prowadzonego na poziomie studiów drugiego stopnia o profilu ogólnoakademickim.

§ 1

Na podstawie art. 245 ust. 4 i 5 w zw. z art. 258 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 478, z późn. zm.) Prezydium Polskiej Komisji Akredytacyjnej:

utrzymuje w mocy ocenę pozytywną z okresem obowiązywania skróconym do 2 lat wyrażoną w uchwale 1067/2021 Prezydium Polskiej Komisji Akredytacyjnej z dnia 4 listopada 2021 r. w sprawie oceny programowej kierunku inżynieria środowiska prowadzonego na Politechnice Łódzkiej na poziomie studiów drugiego stopnia o profilu ogólnoakademickim.

Prezydium Polskiej Komisji Akredytacyjnej, uwzględniając opinię zespołu odwoławczego, uznało, iż argumenty oraz informacje dodatkowe przedstawione we wniosku Politechniki Łódzkiej o ponowne rozpatrzenie sprawy oceny programowej kierunku inżynieria środowiska prowadzonego na Politechnice Łódzkiej na poziomie studiów drugiego stopnia o profilu ogólnoakademickim nie uzasadniają zmiany oceny pozytywnej z okresem obowiązywania skróconym do 2 lat wyrażonej w § 1 uchwały nr 1067/2021 Prezydium Polskiej Komisji Akredytacyjnej z dnia 4 listopada 2021 r.

Spośród kryteriów określonych w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 września 2018 r. w sprawie kryteriów oceny programowej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1787), uszczegółowionych w załączniku nr 2 do Statutu Polskiej Komisji Akredytacyjnej, stanowiącego załącznik do uchwały nr 4/2018 Polskiej Komisji Akredytacyjnej z dnia 13 grudnia 2018 r. ze zm., kryterium 2. realizacja programu studiów: treści programowe, harmonogram realizacji programu studiów oraz formy i organizacja zajęć, metody kształcenia, praktyki zawodowe, organizacja procesu nauczania i uczenia się,
- zostało spełnione częściowo.

Wydanie oceny pozytywnej na okres dwóch lat uzasadniają błędy i niezgodności w zakresie wymienionego wyżej kryterium, które zostało spełnione częściowo:

W odniesieniu do kryterium 2:

Nie jest spełniony warunek, że co najmniej połowa punktów ECTS objętych programem jest uzyskiwana w ramach zajęć z bezpośrednim udziałem nauczycieli akademickich lub innych osób prowadzących zajęcia i studentów.

W przedstawionym stanowisku Uczelni stwierdzono, że oprócz zajęć prowadzonych z bezpośrednim udziałem nauczyciela akademickiego, nauczyciel jest zobowiązany poświęcić 45% czasu pracy na dydaktykę (dydaktyczny 90%), co obejmuje pensum oraz inne formy współpracy ze studentami. Z wyjaśnień Uczelni wynika, że są to zajęcia w formie konsultacji oraz zajęcia, w czasie których realizowane są projekty. Nie są one jednak widoczne w harmonogramie oraz nie są również zajęciami obowiązkowymi, w czasie których osiągnane są weryfikowalne efekty uczenia się.

Skoro Uczelnia wyodrębnia „inne” jako osobną formę zajęć, to dla tej wyodrębnionej formy zajęć należy wskazać nie tylko liczbę punktów ECTS, ale i inne, prawnie wymagane elementy, t.j. przypisane efekty uczenia się, treści programowe, sposoby weryfikacji i oceny efektów uczenia się. Niewłaściwe jest stosowanie przez Uczelnię podwójnego standardu postępowania, polegającego na zaliczeniu godzin „inne” do wolumenu zajęć dydaktycznych z bezpośrednim udziałem nauczycieli akademickich lub innych osób prowadzących zajęcia i studentów, przy równoczesnym niezaliczeniu ich do rocznego wymiaru godzin zajęć dydaktycznych, obowiązującego nauczyciela akademickiego. Prawodawca postanowił bowiem jednoznacznie, iż przypisanie efektów uczenia się i treści programowych do zajęć powinno nastąpić niezależnie od formy ich prowadzenia. Dlatego, w ramach weryfikacji działań Uczelni, nie można uznać za wystarczające wskazanie (ze strony Uczelni), iż godziny „inne”, czy też godziny konsultacji są wliczane do godzin zajęć z bezpośrednim udziałem nauczycieli akademickich lub innych osób prowadzących zajęcia i studentów.

Pozostałe kryteria uznano za spełnione.

W § 2 przedmiotowej uchwały Prezydium Polskiej Komisji Akredytacyjnej sformułowało następujące zalecenia związane ze zidentyfikowanymi uchybieniami w procesie kształcenia:

W odniesieniu do kryterium 2:

1. Zaleca się korektę programu studiów celem spełnienia warunku, aby co najmniej połowa punktów ECTS objętych programem była uzyskiwana w ramach zajęć z bezpośrednim udziałem nauczycieli akademickich lub innych osób prowadzących zajęcia i studentów.

Stanowisko Uczelni

Uczelnia we wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy wskazała, iż główna linia uzasadnienia uchwały opiera się na analizie pojęcia godzin realizowanych jako „inne”, które nie są wliczane do rocznego wymiaru zajęć dydaktycznych nauczyciela akademickiego, który je realizuje. Zwraca jednak uwagę, że ta problematyka dotyczy sfery z zakresu prawa pracy w uczelniach publicznych, a nie z zakresu ewaluacji jakości kształcenia. Zarzut dotyczący wliczania do pensum innych godzin jest, zdaniem Uczelni, sprawą uboczną, która nie powinna mieć wpływu na tak ważną sprawę dla Uczelni, jak wynik oceny programowej.

Uczelnia wskazała, co następuje:

W uchwale nr 96/2020 Senatu Politechniki Łódzkiej z dnia 7 lipca 2020 r. w sprawie ustalenia programu studiów drugiego stopnia o profilu ogólnoakademickim na studiach na kierunku inżynieria środowiska prowadzonym na Politechnice Łódzkiej, łączna liczba godzin zajęć wynosi 1500 dla studiów 4-semesteralnych i 1150 dla studiów 3-semesteralnych, co stanowi przynajmniej połowę punktów ECTS objętych programem.

Wszystkie zajęcia w programie studiów mają przypisane szczegółowe efekty uczenia się (skorelowane z kierunkowymi efektami uczenia się), treści programowe oraz metody weryfikacji. Zajęcia realizowane są w różnych formach. Zgodnie z § 3 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 września 2018 r. w sprawie studiów (t. j. Dz.U. z 2021 poz. 661), program studiów winien określać zajęcia lub grupy zajęć, niezależnie od formy ich prowadzenia, wraz z przypisaniem do nich efektów uczenia się i treści oraz zgodnie z punktem. 5 sposoby weryfikacji i oceny efektów uczenia się osiągniętych przez studenta w trakcie całego cyklu kształcenia. Zatem przypisanie to następuje dla każdego z zajęć,

a nawet grupy zajęć, a nie dla każdej z ich form. Forma prowadzenia zajęć w interpretacji Uczelni nie jest tu istotna – student ma osiągnąć jeden i ten sam zestaw efektów uczenia się określony dla danych zajęć, demonstrując pełen wachlarz umiejętności kognitywnych i praktycznych/manualnych. Przykład zajęć *procesy i aparatura*, w opinii Uczelni, w sposób obrazowy przedstawia przyjętą koncepcję kształcenia.

Efekt uczenia się: „student posiada umiejętność rysowania schematów technologicznych.”

W trakcie wykładu prezentowane są przykładowe schematy urządzeń (np. przenośników taśmowych, pomp, podnośników itp.), student zapoznaje się z symbolami używanymi w schematach technologicznych; w trakcie ćwiczeń wykonuje przykładowe rysunki i obliczenia; w ramach projektu przygotowuje np. projekt płytowego wymiennika ciepła (w tym rysunek), a godziny inne pożytkuje konsultując wykonany rysunek z nauczycielem lub demonstrując planowane modyfikacje urządzenia na przykładzie maszyny znajdującej się w laboratorium. Wszystkie cztery formy zajęć służą osiągnięciu tego samego efektu na różnym poziomie zaawansowania (odpowiednio: rozumienie, stosowanie, tworzenie, analiza/ocena), który może być weryfikowany jednym narzędziem, np. rysunkiem wykonanym w projekcie lub na egzaminie pisemnym. Narzędzia i kryteria oceny powinny być powiązane zatem z efektem uczenia się, a nie formą zajęć. Nie z każdej formy zajęć musi być wystawiona ocena.

W sylabusach wyszczególnione są formy zajęć grupowych, tzw. godziny „tablicowe”, wliczane zgodnie z regulaminem pracy w Politechnice Łódzkiej do „pensum” oraz formy „inne”, wchodzące w zakres „innych prac związanych z procesem dydaktycznym, kształceniem i wychowywaniem studentów oraz kształceniem w szkołach doktorskich”. Do zajęć „innych”, realizowanych z bezpośrednim udziałem nauczyciela można zaliczyć godziny przeznaczone na wszelkie inne aktywne formy kontaktu nauczyciela ze studentem, wspierające osiąganie zakładanych dla danych zajęć efektów uczenia się, w szczególności:

- 1) przeprowadzanie w toku studiów oceny formującej oraz sumującej, w tym: egzaminów, kolokwii i sprawdzianów,
- 2) prowadzenie spotkań zespołowych, sesji prezentacji etapowych i końcowych w ramach prowadzonych projektów oraz sesji feedbackowych,
- 3) wykłady gościnne profesorów wizytujących oraz praktyków,
- 4) wizyty studyjne oraz zajęcia plenerowe,
- 5) dodatkowe seminaria,
- 6) konsultacje dla studentów, w terminach i zakresie dostosowanym do potrzeb prowadzonych zajęć, liczby studentów i formy studiów, zwłaszcza dla zajęć charakterze badawczym,
- 7) promotorstwo prac magisterskich, inżynierskich i licencjackich studentów.

Uczelnia dodała, iż Politechnika Łódzka aktywnie wdraża zindywidualizowane formy kształcenia, zwłaszcza na studiach drugiego stopnia o profilu ogólnoakademickim, które promują wszelkie formy aktywizacji naukowej naszych studentów. Informuje także, iż od kilku lat czynnie bierze udział w projekcie „Mistrzowie Dydaktyki”, w ramach którego wspiera kształcenie metodą tutoringów oraz indywidualnego mentoringu naukowego. Od roku 2020 Politechnika Łódzka realizuje program IDUB, którego integralną częścią jest włączanie badań do programów studiów. Forma zajęć „inne” ma być przestrzenią dla tego rodzaju praktyk. Podobnie jak na wykładach, nie na wszystkich spotkaniach obecność studenta jest obowiązkowa, każdy student ma natomiast zagwarantowaną możliwość kontaktu i współpracy z nauczycielem w godzinach określonych przez nauczyciela. Liczba tych godzin została

oszacowana przeciętnie na każdego studenta, tak jak ma to miejsce w przypadku szacowania nakładu pracy własnej studenta.

Niemniej, Uczelnia przyjmuje do wiadomości fakt, iż godziny te w sylabusach zajęć nie zostały ostatecznie opisane. Doprecyzowanie czym są godziny „inne” i jakie formy kontaktu przyjmują (gdzie i kiedy) zwyczajowo następuje na początku semestru - zgodnie z Regulaminem Studiów, nauczyciel na pierwszych zajęciach zobowiązany jest przedstawić studentom szczegółowe zasady realizacji i zaliczania zajęć. Z przeprowadzonej oceny zespołu PKA wynika, iż ten obowiązek nie zawsze był dopełniony, informacja co do godzin „innych” nie była dostępna dla studentów. Zdaniem Uczelni, nie powinno to jednak skutkować wydaniem oceny pozytywnej z okresem obowiązywania skróconym do dwóch lat.

W odniesieniu do zarzutu:

Niewłaściwe jest stosowanie przez Uczelnię podwójnego standardu postępowania, polegającego na zaliczeniu godzin „inne” do wolumenu zajęć dydaktycznych z bezpośrednim udziałem nauczycieli akademickich lub innych osób prowadzących zajęcia i studentów, przy równoczesnym niezaliczeniu ich do rocznego wymiaru godzin zajęć dydaktycznych, obowiązującego nauczyciela akademickiego (...), Uczelnia wyjaśnia, co następuje.

Zgodnie z art. 127 ust. 4 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce zasady ustalania zakresu obowiązków nauczycieli akademickich dla poszczególnych grup pracowników i rodzajów stanowisk, rodzaje zajęć dydaktycznych objętych zakresem tych obowiązków, w tym wymiar zajęć dydaktycznych oraz innych obowiązków dla poszczególnych stanowisk, oraz zasady obliczania godzin dydaktycznych określa regulamin pracy. Uczelnia wykonując powyższy przepis określiła w regulaminie pracy, które formy zajęć wliczane są do rocznego wymiaru zajęć dydaktycznych (tzw. pensum), a które świadczone są w ramach innych prac związanych z kształceniem i wychowywaniem studentów, zakładając, iż każdego nauczyciela obowiązuje miesięczny normatywny czas pracy (ok. 168 godz. miesięcznie). W regulaminie pracy zostało także wskazane, że 45% normatywnego czasu pracy nauczyciela zatrudnionego w grupie pracowników badawczo-dydaktycznych ma być przeznaczone na działalność w obszarze dydaktyki, a dla nauczyciela zatrudnionego w grupie pracowników dydaktycznych ma to stanowić 90% normatywnego czasu pracy. Obciążenie wynikające z rocznego wymiaru zajęć dydaktycznych oraz forma „inne” z sylabusów w żaden sposób nie wypełniają tej części normatywnego czasu pracy. Ponadto, w regulaminie wynagradzania Uczelnia określiła dodatkowe formy wynagradzania nauczycieli, np. w postaci dodatków zadaniowych i dydaktycznych, pozostawiając tym samym pole do elastycznych decyzji finansowych.

Uczelnia podkreśla, że żaden z obowiązujących przepisów dotyczących szkolnictwa wyższego, nie zobowiązuje Uczelni do wliczania wszystkich godzin z udziałem bezpośrednim nauczyciela do jego rocznego wymiaru zajęć dydaktycznych, ani też nie stawia między nimi znaku równości. Pozostawione jest to autonomicznej decyzji Uczelni. W literze prawa nie są to pojęcia synonimiczne, zatem każda forma kształcenia wymagająca bezpośredniego kontaktu z nauczycielem lub inną osobą prowadzącą zajęcia, czy to w ramach rocznego wymiaru zajęć (pensum) czy też poza nim jest dozwolona.

Stanowisko Prezydium PKA

Ustawodawca wskazuje jednoznacznie na konieczność spełnienia warunku określonego w § 3 ust. 1 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 września 2018 r. w sprawie studiów (t.j. Dz.U. z 2021 poz. 661), zgodnie z którym program studiów winien określać formę lub formy studiów, liczbę semestrów i liczbę punktów ECTS konieczną do

ukończenia studiów na danym poziomie, zajęcia lub grupy zajęć, niezależnie od formy ich prowadzenia, wraz z przypisaniem do nich efektów uczenia się i treści, sposoby weryfikacji i oceny efektów uczenia się osiągniętych przez studenta w trakcie całego cyklu kształcenia.

Uczelnia wskazuje, że „inne” jest to osobna forma zajęć, zatem także i dla tej formy powinny być określone efekty uczenia się, treści programowe i sposoby weryfikacji - tak jak w przypadku wykładów, ćwiczeń, zajęć projektowych, laboratoryjnych i ćwiczeń audytoryjnych. Dokładnie określone metody weryfikacji efektów uczenia pozwalająby na kompleksowe ujęcie zajęć i osiągnięcie założonych efektów uczenia się. Uczelnia wskazuje, że forma zajęć „inne” nie jest obowiązkowa, zatem część studentów może w nich nie uczestniczyć, co sprawia, że nie będą zrealizowane w pełni założone dla zajęć wszystkie efekty uczenia się. Potwierdza to także fakt, że w wyjaśnieniu Uczelni, sformułowanym na wysokim poziomie ogólności, stwierdzono, że do zajęć „innych”, realizowanych z bezpośrednim udziałem nauczyciela można zaliczyć godziny przeznaczone na wszelkie inne aktywne formy kontaktu nauczyciela ze studentem, wspierające osiąganie zakładanych dla danych zajęć efektów uczenia się w formie egzaminów, kolokwium, sprawdzianów, spotkań zespołowych, sesji prezentacji etapowych i końcowych w ramach prowadzonych projektów oraz sesji feedbackowych, wykłady gościnne, wizyty studyjne, zajęcia plenerowe, dodatkowe seminaria, konsultacje oraz promotorstwo prac dyplomowych. Treści programowe na zajęciach typu „inne” nie są więc sprecyzowane, zatem nie ma możliwości sprawdzenia ich zgodności z efektami uczenia się przypisanymi do zajęć. We wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy, Uczelnia wskazuje na takie aktywności, które wcześniej nie były wymieniane, zatem katalog zajęć „inne” jest zmienny i otwarty. Świadczy to o tym, że treści zajęć „inne” nie są stałe i tym samym niemożliwe do weryfikacji.

Ponadto, wymienione w przedstawionym wyjaśnieniu Uczelni formy aktywności/zajęć są różnorodne i wymagają dobrania odpowiednich metod weryfikacji, które również nie zostały sprecyzowane. Należy również zauważyć, że niektóre z tych aktywności to godziny przeznaczone jedynie dla weryfikacji wiedzy/umiejętności (egzamin, kolokwium, sprawdzian) a inne np. „wykłady gościnne” wskazują, że są to zajęcia kontaktowe, ale nie z pracownikami związanymi z kierunkiem, lecz innymi osobami zaproszonymi, które nie prowadzą zajęć regularnie. Uczelnia wyjaśnia, że celem zajęć określonych jako „inne” jest „wspierające osiąganie zakładanych efektów uczenia się”. Zatem należy wyjaśnić, w jakim zakresie jest to wsparcie, jakimi treściami i w jaki sposób weryfikowany jest stopień ich osiągnięcia.

W innym miejscu Uczelnia wyjaśnia, że „inne” to zajęcia, w czasie których konsultowane są rysunki realizowane w ramach projektu. Oznacza to, że zajęciom o charakterze projektowym nie przypisano wystarczającej liczby godzin na ich realizację, a tym samym nie było możliwe osiągnięcie podczas realizacji tych zajęć efektów uczenia się. Gdyby efekty uczenia się studentów mogli osiągnąć podczas realizacji (uczestnictwa) na takich zajęciach jak: wykłady, ćwiczenia, projekty i laboratoria, to planowanie zajęć określanych jako „inne” nie miałoby uzasadnienia. Z raportu z wizytacji wynika, że spośród 1125 godzin realizowanych na drugim stopniu, 450 godzin – to godzinny „inne” co stanowi 40%. Jednak w sylabusach brak treści oraz metod weryfikacji. Zajęcia określane jako „inne” w planie zajęć są pominięte i brakuje informacji o tym jakie treści: z zakresu wiedzy, umiejętności czy kompetencji społecznych student nabywa na tych nieobowiązkowych zajęciach i w jaki sposób zostanie zweryfikowany i oceniony stopień ich osiągnięcia. Pomijane są również w rozliczeniach wymiaru godzin dydaktycznych dla nauczycieli i innych osób prowadzących zajęcia.

Zatem „inne” nie powinny być wliczane do zajęć z bezpośrednim udziałem nauczycieli akademickich i liczba punktów ECTS przypisana zajęciom z bezpośrednim udziałem nauczycieli

akademickich lub innych osób prowadzących stanowi mniej niż 50% ogółu punktów przypisanych programowi studiów. Tym samym nie został spełniony wymóg formalny wynikający z art. 63 ust. 1 pkt. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 478, z późn. zm.), zgodnie z którym w ramach studiów prowadzonych w formie studiów stacjonarnych, co najmniej połowa punktów ECTS objętych programem studiów jest uzyskiwana w ramach zajęć z bezpośrednim udziałem nauczycieli akademickich lub innych osób prowadzących zajęcia i studentów.

Na podstawie informacji przedstawionych przez Wnioskodawcę nie można uznać, że godziny określone jako „inne” powinny zostać wliczone do godzin zajęć z bezpośrednim udziałem nauczycieli akademickich lub innych osób prowadzących zajęcia i studentów.

Z tego powodu brak jest podstaw do wycofania zarzutu i **zarzut pozostaje w mocy**.

Biorąc pod uwagę podtrzymanie oceny „częściowo spełnione” w stosunku do kryterium 2, Prezydium PKA stwierdza, iż nie zostały spełnione warunki do zmiany oceny wydanej w uchwale nr 1067/2021 Prezydium Polskiej Komisji Akredytacyjnej z dnia 4 listopada 2021 r.

§ 2

Kolejne postępowanie oceniające kierunku inżynieria środowiska nastąpi w roku akademickim 2023/2024.

§ 3

Uchwałę Prezydium Polskiej Komisji Akredytacyjnej otrzymują:

1. Minister Edukacji i Nauki,
2. Rektor Politechniki Łódzkiej w Łodzi.

§ 4

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący
Polskiej Komisji Akredytacyjnej
Podpisano podpisem kwalifikowanym w dniu
17.01.2022
Stanisław Wrzosek